

Uitwisselingsbijeenkomst Bodemkwaliteitsinstrumenten

Janjo de Haan, Leendert Molendijk & Marie Wesselink
Wageningen University & Research

PPS Beter Bodembeheer
Werkpakketten 8-9
10 december 2018

Doel bijeenkomst

- Werken aan het verduurzamen van het bodembeheer
- Kennis en ervaring bodemkwaliteitsinstrumenten bijeen brengen
  - Gemeenschappelijke basis en onderbouwing
  - Harmonisatie in aanpak en advies te komen
- Overzicht van uitdagingen en kennisvragen
- Verkennen wensen verdere toekomstige uitwisseling

Agenda

1. Opening 10:00
2. Kennismaking 10:10
3. De PPS Beter Bodembeheer (Janjo de Haan) 10:25
4. Kijk vanuit LNV op ontwikkeling bodemkwaliteitsinstrumenten (Annet Zweep) 10:35
5. Ontwikkeling van de MDS en bodemkwaliteitsinstrumenten (Leendert Molendijk) 10:45
6. Rapport overzicht bodemkwaliteitsinstrumenten (Marie Wesselink) 11:00
7. Presentatie bodemkwaliteitsinstrumenten door deelnemers workshop 11:15
8. Categoriseren en prioriteren van uitdagingen en kennisvragen 12:15
- Lunch* 12:30
9. Aanbieden actieagenda duurzaam bodembeheer aan LNV (Marcel Vijn) 13:15
10. Bespreken geprioriteerde uitdagingen en kennisvragen, formuleren van acties 13:25
11. Terugkoppeling van discussies, maken van afspraken 14:25
12. Afsluiting 15:00

Beoogd resultaat bijeenkomst

- Inzicht in de visie van LNV en de activiteiten van de PPS Beter Bodembeheer rond bodemkwaliteitsinstrumenten
- Overzicht van de bodemkwaliteitsinstrumenten,
  - welke instrumenten, type instrumenten
  - de stand van zaken in de ontwikkeling
  - uitdagingen en kennisvragen voor verdere ontwikkeling
- Afspraken en acties voor uitdagingen en kennisvragen
- Input voor uit te voeren onderzoek in de PPS Beter Bodembeheer

Kennismaking

Speeddaten:

- 5 rondjes van ca. 2 minuten
- Zoek elke ronde iemand die je nog niet kent
- Stel je voor aan elkaar
- Geef aan:
  - Waarom je hier bent?
  - Wat je verwacht van de dag?

PPS Beter Bodembeheer

Coördinatoren WUR

Wijnand Sukkel & Joeke Postma

2017-2020

Doelstellingen PPS

- Instandhouden en verbeteren bodemkwaliteit NL
  - Productievermogen
  - Waterbeheer/klimaat
  - Biodiversiteit
  - Emissies (water, lucht)
  - Economie
- Door
  - Verbeterd Bodemmanagement
  - Verbeterde 'Tools' (indicatoren, BOS, ...)
  - Inzicht in Mechanismen (hoe werkt de bodem?)

Partners PPS Beter Bodembeheer

1. BO-Akkerbouw
2. LTO Nederland, ZLTO, LTO noord, LLTB
3. Agrifirm Plant
4. Avebe
5. Royal Cosun/Suikerunie
6. CZAV
7. NAO
8. Biohuis
9. Bv ERF
10. Zuivel NL
11. For Farmers
12. Eurofins Agro
13. Studieclub Morgen
14. Veldleeuwerik
15. Cumela
16. Van Iperen
17. KAVB
18. Stichting TOG
19. HAS kennistransfer
20. Branche Vereniging Organische Reststoffen
21. Vereniging Afvalbedrijven
22. Wageningen Research
23. Louis Bolk Instituut

Stand van zaken organisatorisch

- BO-Akkerbouw voorzien als trekker van PPS
  - Begin 2017 opschorten bijdragen BO-Akkerbouw
  - Desondanks PPS gestart met toegekende publiek budget
  - 2017 en 2018 zonder private bijdrage BO-Akkerbouw
- Onlangs bericht financiering BO-Akkerbouw 2019-2020
  - Definitieve omvang private financiering 2019-2020 vaststellen
  - Op basis hiervan definitieve collectieve financiering vaststellen
  - Definitief invullen werkplannen 2019-2020 voor PPS nov-feb
  - Vaststellen werkplannen eind februari in stuurgroep

Werkpaketten

1a: Organische stof beheer	<i>de Haan & ten Berge</i>
1b: Sturen op mestkwaliteit	<i>Galema & de Wolf</i>
2: Gebalanceerde bemesting	<i>de Haan & ten Berge</i>
3: Nuttig bodemleven en beheersing bodempathogenen	<i>Postma & Molendijk</i>
4: Genotype-bodem interacties	<i>Haagsma</i>
5: Bodemconserverende grondbewerking	<i>van Balen & van den Akker</i>
6: Voorkomen en opheffen en van bodemverdichting	<i>van den Akker & van Balen</i>
7: Weerbare productiesystemen	<i>van Apeldoorn & Cuperus</i>
8: Meten van bodemkwaliteit	<i>de Haan</i>
9: Integraal advies en bodemkwaliteitsplannen	<i>de Haan & Molendijk</i>
10: Communicatie en kenniscirculatie	<i>de Haan i.s.m. LTO</i>

Lange termijn systeemexperimenten

Bodemkwaliteit op zand

organisch stofbeheer, grondbewerking, bio-gangbaar

BASIS

grondbewerking, organisch stofbeheer, vruchtwisseling, bio-gangbaar

Bodemkwaliteit Veenkoloniën

organisch stofbeheer, grondbewerking, vruchtwisseling, bemesting

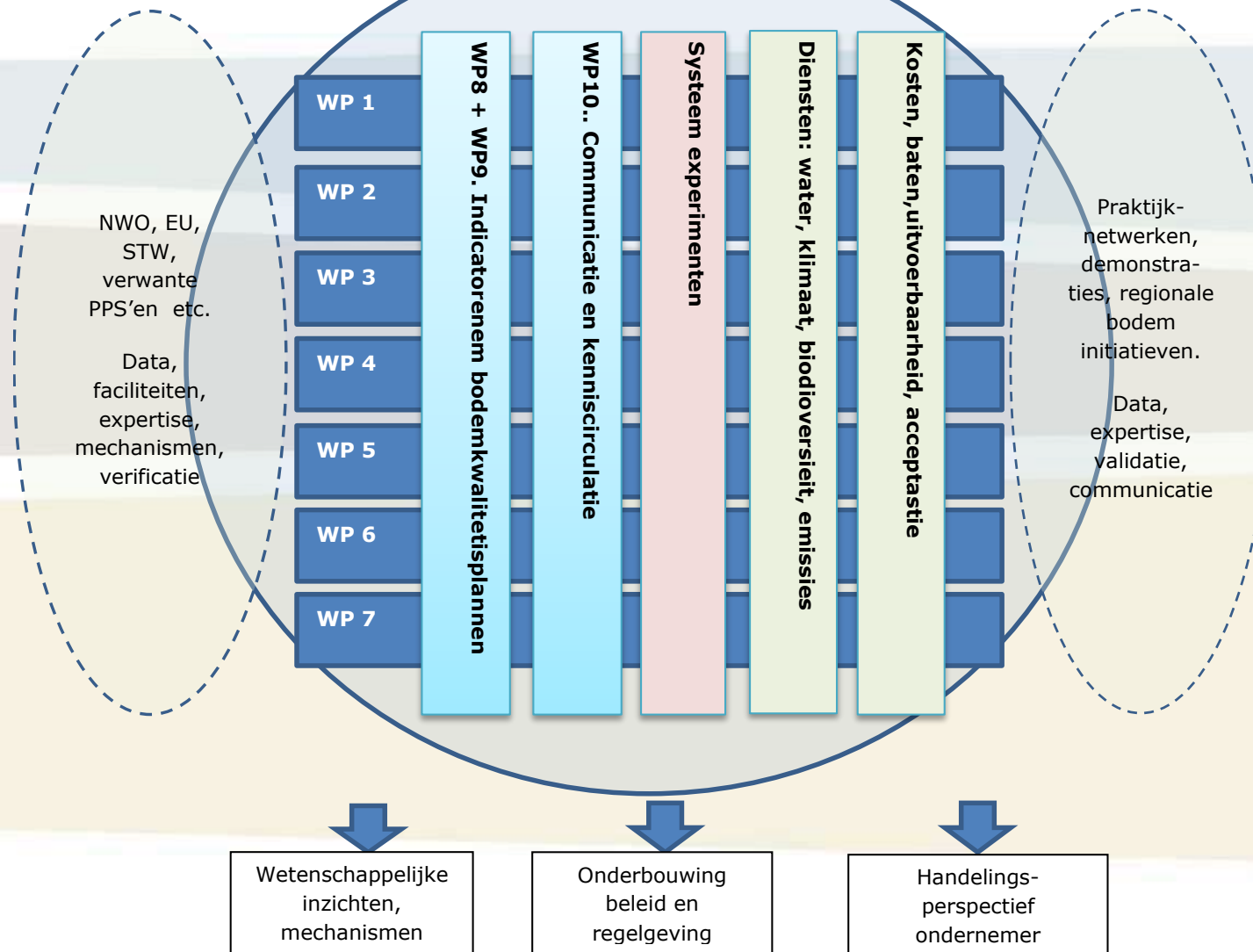

Bodemgezondheid

org stofbeheer, bio-gangbaar, grondontsmetting, groenbemesters

PPS BeterBodemBeheer

WP1 = Organische stofbeheer; WP2 = Gebalanceerde bemesting; WP3 = Bodemleven en bodempathogenen; WP4 = Genotype bodem interacties; WP5 = Bodemconserverende grondbewerking; WP6 = Bodemverdichting; WP7 = ondergronds-bovengrondse interacties.

Systeemexperimenten toetsen verschillende handelingsperspectieven (al dan niet in combinatie) en staan ten dienste aan verschillende werkpakketten. Bodemdiensten en economische aspecten worden in alle werkpakketten meegenomen.

Beter Bodembeheer bundelt kennis uit het onderzoeksprogramma PPS Beter Bodembeheer

Organische
stof

Gezonde
bodem

Mestkwaliteit

Bemesting

Bodem-plant
interacties

Grondbewerking

Verdichting
ondergrond

Onder- en
bovengrondse
interacties

Metten en
advies

Lange termijn
proeven

Beter Bodembeheer

september 2018

In deze nieuwsbrief vindt u nieuwsberichten die de afgelopen tijd zijn verscheend op www.beterbodembeheer.nl. Deze website bundelt alle kennis uit het onderzoek van de PPS over duurzaam bodembeheer in de landbouw op één plek.

Impressie Groenbemesterdag 2018

De Groenbemesterdag die op 29 augustus jl. is gehouden op proefbedrijf Vredeneel was een groot succes. Meer dan 200 bezoekers hebben antwoorden gekregen op hun vragen over het toepassen van groenbemesters op hun bedrijf. De laatste ontwikkelingen op gebied van groenbemesters zijn gepresenteerd. Zie onderstaande video voor een impressie van de Groenbemesterdag 2018.

[Lees meer op onze website](#)

Seresta ná Tagetes langer in de benen

Ook in dit extreem droge, warme jaar blijven zetmeelaardappelen van het vroege ras Seresta langer groen en produceren grotere knollen wanneer ze na de teelt van Tagetes geen last meer hebben van worteltesieaaltjes.

[Lees meer op onze website](#)

Rapport verschenen 'Instrumenten voor duurzaam bodembeheer'

Onlangs is in het kader van de PPS Beter Bodembeheer het rapport

Meld je aan op de website www.beterbodembeheer.nl

Werkpakket 8 Meten van Bodemkwaliteit

Projecten

8.1 Bedrijvennetwerk bodemmetingen

BO-Akkerbouw vanaf 2019

8.2 Minimale dataset

BO-Akkerbouw vanaf 2019

8.3 MDS en ecosysteemdiensten in systeemprojecten

LNV vanaf 2017

8.4 Meten perceelsvariatie in bodemkwaliteit

LNV vanaf 2019?

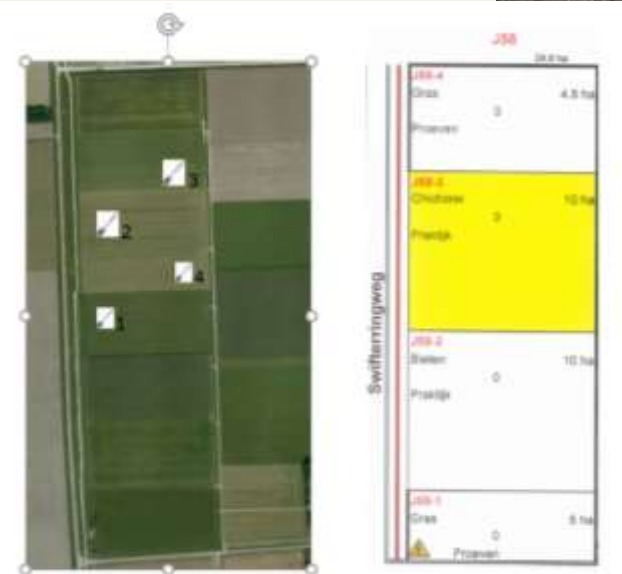
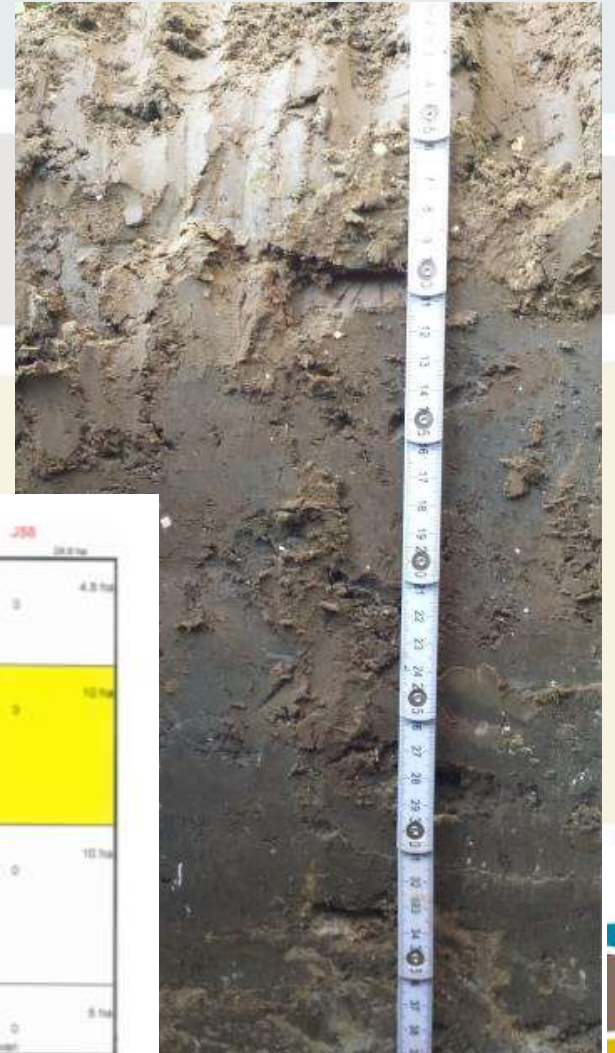
WP8.3 Activiteiten 2017-2018

- Database lange termijn systeemexperimenten
  - Voor analyse over proeven heen en door derden
- Statistische analyse systeemprouven
  - 2017-2018 BASIS
- Aanscherping doelstellingen systeemprouven
- Economische analyse systeemprouven
- Organisatie deze bijeenkomst

WP9 Integraal advies en bodemkwaliteitsplannen

- Ontwikkeling methodiek
  - In afstemming met WP8.2 vaststellen MDS en streefwaarden
  - Opstellen en toetsen van managementpakketten voor verbetering/instandhouding bodemkwaliteit
  - Casestudies
    - Pachtgronden Flevoland
    - ...

Werkpakket 9 activiteiten 2017-2018

- Rapport overzicht bodemkwaliteitsinstrumenten
- Principe van het Bodemkwaliteitsplan getoetst in project Vitale Bodem Brabant
- Probleemperecelen WUR Open Teelten

G134-2 9 april natte plekken

29 juni slechte stand uien

4. Kijk vanuit Ministerie van LNV op ontwikkeling bodemkwaliteitsinstrumenten

Annet Zweep

Ministerie van LNV

5. Ontwikkeling van de MDS en bodemkwaliteitsinstrumenten

Leendert Molendijk

6. Overzicht bodemkwaliteitsinstrumenten

Marie Wesselink

7. Presentatie bodemkwaliteitsinstrumenten door deelnemers workshop

1. [Bodem-ID](#) (Cees Oele, Delphy)
2. [Bodempaspoort](#) (Michael van der Schoot, ZLTO)
3. [Soil Quality App](#) (Marie Wesselink, WUR)
4. [Microbiële bodemanalyse](#) (Sytze Keuning, Bioclear)
5. [BodemQ](#) (Laura van Schöll, NMI)
6. [NDICEA](#) (Geert Jan van der Burgt)
7. [Akkerweb](#) (Leendert Molendijk, WUR)
8. [Soil Health Index](#) (Gerard Korthals, Centre for Soil Ecology)
9. [Bodemlabel](#) (Dirk Peeters, Lamb Weston Meijer)
10. Bodemhack (Josien Kapma, Farm Hack)